

Synode over synodaliteit (2021-2023)

Diocesane synthese

Bisdom Gent
Juni 2022

Inleiding

Synodaliteit is op zich geen nieuw gegeven voor de kerk, ook niet voor de plaatselijke kerk. De oproep van het secretariaat voor de bisschoppensynode in Rome kwam in het bisdom Gent bijna gelijktijdig met de publicatie van de visietekst die bisschop Lode Van Hecke na een jaar episcopaat publiceerde. Daarin schrijft hij ook werk te willen maken van synodaliteit: “Het gaat om een zorgzaam luisteren en onderscheiden wat de Kerk moet doen om haar zending vandaag gestalte te geven, in overeenstemming met Gods bedoeling. En dat luisteren is dus een opdracht voor iedereen. En de eerste naar wie iedereen moet luisteren is Gods Geest” (*Samen Kerk opbouwen vanuit de Geest*, § 17).

Toen de twee impulsen tot synodaliteit – zowel het verzoek vanuit Rome als de bisdombrede oproep – samenkwamen, werd besloten een ‘diocesane werkgroep synodaal proces’ (DWSP) op te richten. Voor die werkgroep werden 34 mensen bereid gevonden, met de meest uiteenlopende pastorale profielen: onder meer parochiepastoraal, dekenaal en diocesaan beleid, zorgpastoraal, havenpastoraal, media, onderwijs en armenzorg zijn in de werkgroep vertegenwoordigd.

De DWSP kende een plechtig startmoment op 17 oktober 2021, toen wereldwijd gelijktijdig de diocesane fase van de synode over synodaliteit op gang werd geschoten. Tijdens die eerste bijeenkomst werd concreter de opdracht van de werkgroep geschetst:

- Verkennen van de betekenis en het belang van synodaal denken en werken. Wat is het wel en wat is het niet?
- Kennismaken met het opzet van het synodaal proces, op basis van de informatie vanuit Rome en de Belgische bisschoppenconferentie.
- Adviezen formuleren voor de implementering van het synodale proces in het bisdom Gent. Hoe zal dat geschieden?
- Uitwisselen van eigen ervaringen in verband met synodaal werken: wat bevordert synodaliteit? Wat belemmert synodaliteit? Wat zijn goede voorbeelden? Wat zijn pijnpunten of valkuilen?
- Adviezen voorbereiden in verband met de versterking van de synodaliteit op het niveau van het bisdom, de dekenaten en de parochies.
- Antwoorden op de volgende vraag: hoe kan de werkgroep leiden tot de oprichting van een op synodale leest geschoeide pastorale raad? Die pastorale raad heeft – naast de priesterraad – als taak de bisschop te ondersteunen in het gevoerde pastorale beleid.

Op 22 november 2021 kwam de groep een eerste keer bijeen. Noodgedwongen gebeurde dat online. Ook de tweede bijeenkomst (op 10 januari 2022) was niet fysiek mogelijk. De derde en vierde samenkomst (op 20 april en 15 juni 2022) gebeurden wel live. Voor haar samenkomsten werd de DWSP bijgestaan door Platform Ignatiaanse Spiritualiteit. Dat platform heeft ruime ervaring met trajecten voor groepsonderscheiding.

Tijdens de tweede en derde bijeenkomst werd een synodaal gesprek geoefend. Dat gebeurde aan de hand van gesprekskaarten die Kerknet speciaal voor het synodale proces ontwikkelde (*Open kaart over de kerk. 48 vragen voor het synodale gesprek*). De kaarten

volgen de 10 thema's die in het voorbereidende document werden gesuggereerd. Voor de bijeenkomst van 10 januari 2022 werd gefocust op de eerste drie thema's (Tochtgenoten, Luisteren naar elkaar en Dialoog). Tijdens de bijeenkomst van 20 april lag de nadruk op kerkorganisatorische aspecten van de andere thema's. Voor de gebedsteksten deed de DWSP een beroep op de suggesties uit de speciaal daarvoor uitgegeven brochure *De synodale weg* (Carine Devogelaere & Erik Galle, *De synodale weg. Leren en doen*, Halewijn, Antwerpen, 2021, 60 blz). De gesprekskaarten en de brochure vormden mooie handvatten om de gesprekken synodaal te doen landen.

Zo werden de mensen uit de werkgroep gevormd tot de eerste ambassadeurs om synodaliteit in de eigen lokale gemeenschap aan te moedigen. Via de elektronische diocesane nieuwsbrief en het bisdomblad *Kerkplein* werden lokale gemeenschappen aangemoedigd zelf aan de slag te gaan en vervolgens echo's van de synodale bijeenkomst door te sturen aan de diocesane coördinator.

Daarnaast werden met het synodale proces lokale groepen bereikt die in de loop der jaren wat verder staan van wat we gemakshalve 'de kernkerk' noemen. Hoewel zij zich niet noodzakelijk ten volle inschrijven in het diocesane pastorale beleid, blijken ze in de praktijk evenwel niet minder bewogen. Ze hebben het synodale proces aangewend om opnieuw contact te zoeken.

De DWSP is de motor die het synodale proces diocesaan wil aanzwengelen. Toch is ze – gelukkig! – niet de enige groep die zich het afgelopen werkjaar met synodaliteit heeft beziggehouden. Er is geëxperimenteerd met synodaliteit, onder meer bij lokale gemeenschappen, in parochies en dekenaten, in de priesterraad, in de bisschopsraad, in de armenzorg, in havenpastoraal, in scholen en in zorginstellingen. Met het afsluiten van de diocesane fase in de synode over synodaliteit is het thema niet van tafel. Gaandeweg groeide het besef dat het hier niet om een eenmalige impuls gaat, maar veeleer om een manier van omgaan met elkaar die de kerk van morgen gestalte moet geven. Er moeten wegen worden gezocht om dat pad te bestendigen.

Tijdens een van de bijeenkomsten van de DWSP werd voor die nieuwe wijze van kerk-zijn een mooie metafoor gebruikt. Het is als een vlucht wilde ganzen. De ganzen kunnen heel lang doorgaan omdat telkens een andere gans de leiding neemt. Ze wisselen elkaar vlot af. Ze vertrouwen op elkaar omdat ze weten dat elke gans hetzelfde innerlijke kompas heeft. De richting is gegeven. Bisschop Lode voegde er nog aan toe dat boven de abdij van Orval – die in een vallei ligt –, zo'n vlucht wel eens helemaal het noorden kwijtraakt. Het is dan even chaos. De ganzen buitelen met veel lawaai over elkaar. Tot ze opnieuw een goede luchtlaag vinden waarop ze kunnen vliegen. Ze weten zich dan als het ware weer gedragen door de Geest die hen vooruit stuwt.

Naar een onderscheiding van de aangesneden thema's

Het is niet zo eenvoudig een overzicht te geven van de aangesneden thema's, zeker met een onderwerp als synodaliteit. Het gaat er in de volgende paragrafen niet in de eerste plaats om systematisch en gedetailleerd te inventariseren wat precies is gezegd, maar wel hoe de – jazeker, soms chaotische – dynamiek van het synodale proces is ervaren.

We willen in de volgende paragrafen de aangesneden thema's graag ophangen aan vier uitspraken die – al dan niet in dezelfde bewoordingen – her en der opdoken tijdens de afgelopen maanden. Aan elke uitspraak verbinden we vervolgens concrete zorgen en inzichten zoals die tijdens de gesprekken naar boven zijn gekomen. Dit zijn de vier uitspraken:

- 'We moeten niet meer herhalen wat ze in Rome al weten'
- 'We kennen elkaar niet (meer)'
- 'Er moet nu wel iets mee gebeuren'
- 'Synodaliteit brengt een positieve dynamiek op gang'

'We moeten niet meer herhalen wat ze in Rome al weten'

Het is niet de bedoeling van het synodale proces om – nog maar eens – de eigen mening te ventileren. Een van de deelnemers merkte op: "We hoeven niet te herhalen wat ze in Rome al weten". Toch is het belangrijk dat de thema's die naar boven zijn gekomen tijdens het synodale proces, ook effectief benoemd worden. Tijdens de synodale bijeenkomsten horen we veel pijn rond de **gekende thema's**: celibatair priesterschap, priesterschap uitsluitend voor mannen (algemener: rol van de vrouw in de kerk), kerkelijke inbedding van homoseksuele koppels, openheid en betrokkenheid voor andere bio-ethische thema's (gender, abortus, euthanasie) blijven aandachts- en pijnpunten. Daarbij komt nog de pijn voor de situatie van de kerk in het Westen: de ontkerkelijking is in coronatijden alleen maar toegenomen. Vitale gemeenschappen hebben het moeilijk. Daarnaast heerst soms het gevoel dat de kerkleiding niet altijd voldoende openstaat voor kritiek en twijfel en dat beslissingen van die kerkleiding lokaal niet altijd goed worden begrepen. De pijn en het onbegrip beletten evenwel niet dat mensen expliciet verwoorden dat ze **de kerk oprecht graag zien**.

Een weg naar synodaliteit vraagt ook dat de deelnemers elkaar live kunnen **ontmoeten**. Dat werd wel heel erg duidelijk nadat de DWSP al twee keer digitaal was samengekomen. De dynamiek van een livegebeuren is helemaal anders. Deelnemers kunnen elkaar beter ontmoeten. Ook is er nood aan ruimte voor getuigenis over hoe mensen concreet met het synodale proces aan de slag gaan en gingen in het eigen pastorale veld.

In het bisdom Gent werd dankbaar gebruikt gemaakt van de gesprekskaarten die Kerknet ontwikkelde om het synodale proces mee op gang te trekken. Niet alleen de DWSP ging ermee aan de slag, ook de leden van de werkgroep namen de kaarten mee naar het pastorale veld waarin ze zelf dagelijks actief zijn. "De kwetsuren van veel kansarmen leiden vlug tot discussie die tot niets leiden", getuigde een diaconaal werker. "Toch bieden de kaarten voldoende mogelijkheden om gedifferentieerd aan de slag te gaan. Mensen

vertellen graag als ze ‘hun gedacht’ mogen zeggen. Telkens mocht ik ervaren dat het geloof niet dood is bij mensen in armoede, ondanks de kwetsuren. Het zoekt nieuwe of herontdekt oude eenvoudige vormen, zoals een kaarsje branden.”

Uit de verschillende gesprekken waarover werd getuigd, blijkt altijd opnieuw dat mensen het appreciëren dat de kerk initiatief neemt om naar hen te **luisteren**. “Het is belangrijk dat ze de ontgoocheling kunnen verwoorden over bepaalde standpunten van de kerk”, klinkt het. “Wanneer de kerk het opneemt voor kwetsbare mensen en dat bijvoorbeeld in de media komt, zijn gelovigen fier op hun kerk. Toch zijn er in de kerk in Vlaanderen weinig bekende gezichten van mensen. Een grote vraag is hoe we de kloof kunnen dichten tussen imago en realiteit. In ieder geval mogen de besluiten van dit synodale proces niet vertrekken van angst om de controle kwijt te geraken.” Overigens mag de kerk zich gerust wat “meer mengen in wat er in de wereld gebeurt, niet alleen over spirituele of zingevende kwesties, maar ook over politiek (klimaat, solidariteit,...)”.

Van de kerk wordt verwacht dat ze **open** en **gastvrij** is. Veelvuldig wordt daarvoor verwezen naar bedevaartsoorden. Daar zijn mensen welkom zoals ze zijn. “Eigenlijk zou dat in elke lokale geloofsgemeenschap moeten kunnen”, vindt iemand. De **diversiteit** van de kerk moet meer als een kans worden gezien. Eenheid dient niet te worden verward met uniformiteit. Vooral in verband met de gebruikte taal en muziekstijlen – zeker als het erom gaat jongeren en kinderen aan te spreken – pleiten nogal wat gelovigen voor een ‘update’, zonder evenwel afbreuk te doen aan de inhoud van het geloof.

Vanuit verschillende parochies en niet-parochiale geloofsgemeenschappen klinkt de vraag om te groeien in de manier van kerk-zijn. De vraag om tijdens het synodale proces de Geest te laten spreken, wordt ter harte genomen. Toch mag dat geen vrijgeleide zijn om zich zomaar van de wereldkerk en van de wereld af te zonderen. “De dagelijkse krant hoort naast de Bijbel te liggen.” Om iets in de wereld te betekenen moeten we die wereld (leren) kennen, omarmen en ter harte nemen. Dat kan alleen maar door met die wereld in **dialog** te gaan, dat wil zeggen: **luisteren** en **zelf spreken**.

Bij sommige lokale synodale bijeenkomsten beseffen de deelnemers dat de kerk soms tekortschiet in het luisteren. “Op bepaalde kerkplekken ontbreekt totaal bezieling”, is de pijnlijke vaststelling. “Soms bieden geloofsgemeenschappen buiten de parochie dan soelaas.” “Naar sommigen wordt te weinig geluisterd in de kerk: mensen met migratieachtergrond, mensen in armoede, zieken.” Als we als christenen zelf het woord nemen, dan is dat een kans om vrijmoedig en openhartig te **getuigen**. Getuigen is niet makkelijk in een wereld die daar schijnbaar niet voor openstaat. En toch: “Christenen zouden meer buiten hun vertrouwde ‘gelovige’ omgeving moeten durven te getuigen van hun geloof”. “Getuigen doe je door je levensstijl, je uitstraling, je authenticiteit. Een rem op het getuigen is de moeilijkheid om buiten je comfortzone te treden, buiten het geloof van je kindertijd.” Waarna je vaak hoort: “We hebben nooit geleerd te getuigen van ons geloof”.

Dat kerkmensen inderdaad niet hebben geleerd te getuigen, blijkt evenzeer uit de wijze waarop naar eerste communie en vormsel wordt gekeken. Ouders van eerste communicanten en vormelingen waarderen meestal de grote inspanningen die catechisten

leveren om hun kinderen op de initiatiesacramenten voor te bereiden. Tegelijk stellen ze ook de vraag: “Waar is de kerk tussen de eerste communie en het vormsel?” Het is een appel dat naar de roeping van kerk-zijn gaat: hoe kunnen we als kerkgemeenschap mensen gastvrij ontvangen, getuigen en met hen **blijvend op weg gaan**?

‘We kennen elkaar niet (meer)’

Tijdens de diocesane fase groeide het besef dat de verschillende niveaus (parochie-dekenaat-bisdom) elkaar dikwijls te weinig kennen. Het is nochtans essentieel voor een kerk die echt synodaal werkt. Dat is tegelijk de bedoeling van dat synodale proces: dat we beseffen dat we steeds meer een kerk worden waarin we allen samen op weg gaan; een kerk die **principiële openstaat voor iedereen**. De vraag is dan ook of we wel naar iedereen luisteren en hoe we dat verder vorm kunnen geven.

“We” is daarbij niet zozeer Rome of hét bisdom, maar in de eerste plaats alle mensen van goede wil die kerk (willen) vormen. Zijn we ook in de kleinste gemeenschappen bereid tot een fundamentele omschakeling van onze manier van werken en denken? Durven we comfortabele grenzen over te steken? Bisschop Lode benadrukte dat laatste: “Het gaat om die ‘**omschakeling**’ die we met zijn allen moeten maken, waar we ook staan in de kerk en hoe we ons ook tot haar verhouden”.

Tijdens het voorbije synodale proces was er veel aandacht voor de **band tussen kerk en onderwijs** – op uitdrukkelijke vraag van het Vaticaanse secretariaat voor de bisschoppensynode, trouwens. Uit de contacten, gesprekken en bevragingen in het onderwijsveld blijkt dat die band niet langer vanzelfsprekend is. “We kennen elkaar niet – of misschien veeleer: niet meer”, hoor je her en der. “We hebben geen pastoor meer”, klinkt het bij een directeur van een katholieke lagere school. “Dat is een groot gemis.” Dat er dan soms een **vast aanspreekpunt ontbreekt**, is een groot aandachtspunt voor de contacten tussen de lokale parochie en de lokale school. Zeker op de plaatsen waar geen zondagse eucharistie meer wordt gevierd, maar waar wel nog een katholieke school is – dikwijls als wijkschooltje opgestart door de lokale parochie – wordt dat gemis extra sterk ervaren. Ook het wegtrekken van eerste communie en vormsel uit de schoolcontext wordt als een pijnlijk punt ervaren, zeker op die plaatsen waar daarrond (te) weinig communicatie vanuit de parochie of lokale kerkgemeenschap was/is. Daarnaast zijn er vanuit parochies steeds meer vragen over het **profiel van godsdienstleerkrachten**. Slechts een kleine groep godsdienstleerkrachten is ook parochiaal actief of pastoraal geëngageerd. “Sommige godsdienstleerkrachten zeggen onomwonden dat ze niet gelovig zijn”, is een terugkerende opmerking.

Toch wordt de rol en de plaats van de kerk niet als ouderwets of voorbijgestreefd afgedaan. Meerdere gesprekspartners uit het onderwijsveld dromen ervan “dat de kerk een **verbindende rol** kan spelen en oog heeft voor de veranderingen in de maatschappij. In plaats van een superkritische samenleving met zoeken naar schuld bij de ander, een begripvolle gemeenschap met zoeken en steun voor elkaar”. Dat we in een geloofscrisis verkeren, “mag geen reden zijn om af te bouwen. Mensen – en zeker jongeren – zijn

zoekende. We moeten hen kansen en mogelijkheden aanreiken". Oprechte **dialogo** wordt gezien als een mogelijkheid om de sociale cohesie te vergroten. Scholen én geloofsgemeenschappen kunnen samen een context creëren die die dialoog mogelijk maakt.

Dat **jongeren** de kerk niet (meer) kennen van binnenuit betekent geenszins dat ze er het belang niet van inzien. Een leerkracht godsdienst uit het middelbaar onderwijs stelde aan zijn leerlingen de vraag of de kerk wel nodig is. Een overweldigende meerderheid antwoordde 'ja', in de eerste plaats omdat ze bij hun grootouders en andere ouderen vaststelden dat kerk en geloof belangrijke pijlers van hun leven zijn. Tegelijk wordt de kerk steeds meer gezien als een vrijplaats om tot rust te komen, om zichzelf te leren kennen zonder de prestatiedruk die in de maatschappij als verstikkend wordt ervaren.

Een andere godsdienstleerkracht vroeg haar leerlingen (laatstejaars middelbaar onderwijs, 17-18 jaar) een brief aan de bisschop te sturen met het antwoord op de vraag wat de kerk voor hen betekent. De meeste leerlingen antwoordden dat de kerk weinig belang heeft in hun persoonlijke leven. "De kerk heeft ons niet te veel losgelaten. Wij hebben de kerk losgelaten", schrijft iemand in alle eerlijkheid. Toch blijft voor hen de kerk een plaats van rust, stilte, bezinning, hoop en vergeving; ze appreciëren de sociale dimensie van kerk-zijn (onder meer voedselhulp en opvang van vluchtelingen). Het gevoel ergens bij te horen halen jongeren doorgaans uit de sportclub of de jeugdbeweging, al zien ze wel in dat ook de kerk in principe een plaats is die er voor en door iedereen is. "De kerk heeft volgens mij alle ingrediënten om iets succesvol te zijn", luidt het in een van de brieven.

Een bijzondere groep vormt de **mensen die ooit door de kerk werden gekwetst**. Het gaat om mensen die – soms lang geleden – hebben geleden onder seksueel of machtsmisbruik in een pastorale context, maar evenzeer betreft het mensen aan wie zonder al te veel uitleg en gesprek een sacrament werd geweigerd. Die groep van mensen die ooit werden gekwetst, blijkt tijdens deze diocesane fase een moeilijk te bereiken groep. Door de aard van de kwetsuren wensen zij dikwijls niets meer met de kerk te maken te willen hebben. Uiteraard willen we dat respecteren, maar toch kan wie dat wenst waardevolle informatie verstrekken over de wijze waarop de kerk met hen omgaat. Met name in verband met misbruik (zowel seksueel misbruik als machtsmisbruik) in een pastorale context zijn de voorbije jaren al veel initiatieven genomen. Toch moet worden vastgesteld dat de mensen voor wie die initiatieven bedoeld zijn, niet altijd van het bestaan ervan op de hoogte zijn; ze vinden bovendien niet altijd de weg ernaartoe.

'Er moet nu wel iets mee gebeuren'

"Hoe mensen niet ontgoochelen in hun verwachtingen?" Op meer dan een parochiaal pastoraal beraad heeft deze bezorgdheid meermaals geklonken. Dat de synodale weg geen vanzelfsprekendheid is, liet bisschop Lode aan het begin van de diocesane fase optekenen. "Op weg gaan heeft steeds iets van verlaten, van risico's nemen, van avonturieren, onzekerheid aandurven. Het heeft ook iets te maken met bekering. Bekering ook voor de hele kerk die zich wil herpakken op bepaalde punten. Zich herpakken is trouwens een verkeerd woord. We moeten niet terug naar een verleden dat toch nooit meer terugkomt en

dat beter ook niet doet. **Bekeren** is ons keren naar een toekomst die van God komt.” De bisschop is er zich van bewust dat synodaliteit verwachtingen schept en dat nogal wat kerkmensen er in mindere of meerdere mate sceptisch tegenover staan. Of er zelfs ronduit niet in geloven. “Bij sommigen steunt dat ongeloof op de frustratie dat ze zich vroeger al hebben geëngageerd om samen te werken en verkeerd uitgekomen zijn. Ze hebben geleden onder tegenstand en onbegrip, zijn gestoten op slechte wil. En daar staan we nu, niet alleen met onze goede bedoelingen, maar we gaan concreet aan de slag. Het kan een heel mooi avontuur worden, het avontuur van de kerk in onze eeuw. Een kerk van gedoopten op weg.”

“Het feit dat het kerkinstituut decennialang als een morele boeman is ervaren, werpt vandaag zijn zure vruchten af”, schrijft een niet-parochiale geloofsgemeenschap. Ze noemt de **discriminatie** van vrouwen en het ontbreken van de **scheiding der machten** in de kerk als redenen om sceptisch te zijn tegenover het synodale proces.

Ook andere geloofsgemeenschappen zijn vanuit hun pastorale beraad kritisch. “Christenen zijn mensen van de weg. Een synodaal proces heeft alleen zin als we samen die weg afleggen, met alle hindernissen onderweg.” Gelovigen vragen daarom **transparant leiderschap** in alle geledingen. “We mogen niet blijven steken in de houding van ‘mijn kerk, mijn dorp’. Het is nodig dat te overstijgen en te evolueren naar een grotere gemeenschap. Er is weinig zicht op de relatie tussen onze lokale parochiegemeenschap en het bisdom.”

Transparant leiderschap is overigens geen uitsluitend diocesaan verlangen. Ook parochiaal wordt het gebrek aan synodaliteit aangekaart. “De pastoor beslist vaak, soms zonder de parochieploeg te raadplegen, hoewel dat wel wenselijk is. Vaak redeneert hij nog vanuit het idee dat de kerk geen democratie is. Nochtans is de parochieploeg het officiële overlegorgaan. Besluiten worden niet altijd uitgelegd of gedeeld. Soms – maar niet altijd – worden ze vermeld in het parochieblad.”

De broodnodige cultuuromslag – ontmoeting, dialoog, getuigen – die hierboven al werd geschetst, kan volgens sommigen belemmerd worden door de samenstelling van de kerkleiding. Dat aan het hoofd van de lokale kerk veelal oudere, celibataire mannen staan, weerspiegelt geenszins de samenleving. “**Diversiteit in de structuren** verrijkt. Een team moet divers zijn, van de top tot de basis. De kerk mag geen kerk zijn waar alleen maar priester en bisschoppen beslissen en het volk passief wacht en uitvoert. Vrouwen, jongeren en mensen in armoede vallen uit de boot.”

Voor de uiteindelijke besluitvorming en beslissing wordt eveneens om meer transparantie verzocht. Gelovigen verwachten gehoord te worden – op alle terreinen – en verwachten van de beslissers (in de lokale kerk is dat de bisschop, in de parochie is dat de pastoor) dat ze uitleggen waarom precies die beslissing wordt genomen.

‘Synodaliteit brengt een positieve dynamiek op gang’

Ondanks de algemene indruk van vermoeidheid in de maatschappij en het overheersende gevoel van moedeloosheid in nogal wat kerkgemeenschappen, merkten we een nieuwe, positieve dynamiek op die plaatsen waar men met het synodale proces aan de slag is

gegaan. Waar men daadwerkelijk de Geest aan het woord liet en in een sfeer van werkelijke dialoog met elkaar in gesprek kon gaan, ontkiemt er iets. Een leerkracht en catechist getuigt daarover: “De deelnemers waren **enthousiast**, sommigen zelfs ontroerd: in gesprek gaan met elkaar brengt de verbondenheid naar boven én brengt ons terug bij de essentie”.

Op sommige plaatsen is men er daadwerkelijk in geslaagd ook andere dan de reeds bekende mensen samen te brengen. Dat leverde doorgaans sterke gesprekken op met mensen die een verschillende achtergrond hebben. Daarnaast heeft het synodale proces de mogelijkheid geboden de band met sommige niet-parochiale geloofsgemeenschappen opnieuw aan te halen. Sommige van die groepen hadden zich in de loop van de jaren – om uiteenlopende redenen – wat van de kerk verwijderd. Door oprechte dialoog is er opnieuw wederzijds **vertrouwen aan het groeien**.

“Waar bewust synodaal wordt gewerkt, komt er een positieve dynamiek op gang en ontstaan bijna spontaan **nieuwe initiatieven**”, is een vaak gehoord gevoel bij wie met synodaliteit aan de slag ging. Om een voorbeeld aan te halen: voor een bedevaartsoord in het bisdom Gent werd een zogenaamde “dynamogroep” aangezocht. De naam voor die groep werd gehaald bij een fietsdynamo. “Een dynamo capteert energie en zet die om in licht voor de toekomst.” De dynamogroep kwam enkele keren samen om te zien welke toekomst ze voor het bedevaartsoord zag. Er werd bewust synodaal gewerkt. Daardoor werd voor iedereen de ruimte gecreëerd om vrijuit te spreken. Zo werd geschaafd aan een missionstatement totdat iedereen zich in de verwoording kon vinden. De weg van de dynamogroep is bij de totstandkoming van deze synthesetekst nog niet ten einde, maar de (synodale) basis is wel gelegd om verder te denken.

Op diocesaan vlak is het werk van de DWSP evenmin ten einde. Omdat ze uitgegroeid is tot een “oefenschool in synodaliteit” – zoals een deelnemer het bij een van de bijeenkomsten treffend verwoordde – is ook hier de basis gelegd voor wat volgt. Het is de uitdrukkelijke bedoeling vanuit de ervaringen van de DWSP een pastorale raad op synodale leest te schoeien. Hoe die pastorale raad er in de praktijk zal uitzien en wat haar precieze taak zal zijn, maakt deel uit van een volgende fase. Ook in die fase is het de bedoeling synodaal te werken. “Als het de kerk menens is met synodaliteit tot in de kleinste parochies en geloofsgemeenschappen, moeten ook de andere beleidsniveaus mee het voorbeeld geven”, was een conclusie van een deelnemer aan de DWSP. “Als synodaliteit overal op gang komt, hopen we dat dat de samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus zal verbeteren. We hebben zoveel van elkaar te leren.” Daarin wordt het verlangen uitgedrukt als plaatselijke geloofsgemeenschap daadwerkelijk en in volle verbondenheid **deel uit te maken van de lokale kerk én van de wereldkerk**.

Conclusies: volgende stappen

De diocesane fase van de synode over synodaliteit heeft aan het licht gebracht dat synodaliteit **zowel een individuele als een communautaire verantwoordelijkheid** is. Elke christen dient zich af te vragen hoe hij als persoon kan bijdragen aan een levendige, lokale geloofsgemeenschap. Maar het is evenzeer de verantwoordelijkheid van de lokale gemeenschap zich af te vragen hoe ze kan inzetten op samenwerking en dialoog, met oog voor de talenten van elk van haar leden. Een dergelijke synodaliteit kan ook maar vrucht dragen als ze wordt ondersteund door het bisdom en de wereldkerk. Het besef groeit dat we die eenheid in verscheidenheid nog meer dienen te koesteren. Kerk-zijn betekent niet dat we eenheidsworst produceren. De belangrijkste drijfveren om kerk te vormen blijven nog altijd Christus en het Evangelie. De kerk is een huis met vele kamers. En dat is prima. Een **gedragen eenheid in verscheidenheid** kan een sterk getuigenis zijn naar de maatschappij waarvan we deel uitmaken.

De reorganisatie van het pastorale landschap in ons bisdom vraagt meer gesprek en transparant overleg. Daarbij dienen we ervoor te zorgen dat we de juiste context creëren zodat mensen elkaar kunnen **ontmoeten en leren kennen**. Dan gaat het niet alleen over de banden binnen de kerk, maar ook met de andere sectoren waarmee de kerk vanuit haar geschiedenis een band heeft (onderwijs en zorg). Ook met andere actoren uit de civiele maatschappij moeten de vriendschapsbanden worden aangehaald.

De kerk in West-Europa verkeert in een diepe crisis. Het besef groeit dat we samen op weg dienen te gaan om “iets” te proberen. Als er niets gebeurt, zal het geloof in Christus verder verdampen. Een volgende stap kan evenwel zijn **iets nieuws te beginnen**. Het risico op mislukking moeten we er maar bijnemen. We mogen er daarbij op vertrouwen dat de Geest ons de richting zal wijzen. Natuurlijk is de eucharistie “bron en hoogtepunt” van onze zending als kerk. Toch is dat in de huidige maatschappelijke context misschien soms te hoog gegrepen. Bovendien is kerk veel meer dan alleen maar liturgie vieren. Ook voor diaconie en catechese moeten we buiten de vertrouwde kaders naar buiten durven te treden. Daarom moeten we in de eerste plaats nadenken over de vraag **hoe we leerling van Jezus kunnen worden** en hoe we de echte vragen van mensen verbinden met andere vormen van kerk-zijn. Hoe kunnen we buiten de huidige kaders denken? Hoe kunnen we naar de periferie gaan zonder onze identiteit te verloochenen? Die band tussen liturgie, diaconie, catechese en de geloofsgemeenschap blijft essentieel voor de kerk van morgen.

Uit de vele synodale gesprekken bleek dat mensen geraakt worden door het getuigenis van geloofsgenoten. Dat is trouwens ook een intuïtie die in het nieuwe *Directorium voor de Catechese* (2020) wordt uitgewerkt. We stelden evenwel ook vast dat we het niet gewoon zijn getuigend te spreken. Vanuit de diocesane vormingsdienst willen we dan ook graag inzetten op **vorming over getuigend spreken**. Daarbij is het belangrijk niet uit het oog te verliezen dat Christus en het Evangelie centraal staan en niet het eigen verhaal – hoe intrinsiek waardevol ook.

Het synodale werk is met deze diocesane fase dus niet afgelopen, wel integendeel. In het bisdom Gent is het alvast de bedoeling de nieuwe **pastorale raad op synodale leest** te

schoeien. Op die manier hoopt het bisdom een volgende stapje te zetten om synodaliteit te laten doordringen tot bij iedereen die wil meebouwen aan de kerk van morgen.

De inzichten en voorgestelde stappen die in de voorgaande paragrafen worden geschetst, zijn een beginpunt voor parochiaal en diocesaan beleid. Vanuit die beschrijving kan worden verder gewerkt. Daarnaast zijn er ook conclusies waarvoor we vanuit het bisdom Gent naar de **wereldkerk** kijken. Als het bijvoorbeeld gaat over de scheiding der machten of over de thema's die veel pijn veroorzaken bij gelovigen, beseffen we dat we daarover als lokale kerk niet beslissen. Maar het is wel de uitdrukkelijke wens dat onder meer verplicht priestercelebaat, vrouwenwijding of kerkelijke inbedding van homoseksuele koppels op de agenda van de wereldkerk blijven staan en dat die wereldkerk er ook verder mee op weg gaat.